

HIPPO TAATILA

PETTERI KOPONEN

MALMIN JÄÄRÄPÄÄ

TAMMI

Hippo Taatila

PETTERI KOPONEN
MALMIN JÄÄRÄPÄÄ

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

Tämä kirja on kirjoitettu Suomen tietokirjailijat ry:n tuella.

Kuvalähteet mainitaan kuvien yhteydessä.

© 2017 Hippo Taatila ja Kustannusosakeyhtiö Tammi

ISBN 978-951-31-9390-4

PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Elokuu 2004. Tapiola	7
I. Laajasalo	12
II. Oulunkylä ja MaSu-Basket	26
III. Honka, pelikausi 2004–05	50
IV. Honka, pelikausi 2005–06. Maajoukkuekesä 2006	78
V. Honka, pelikausi 2006–07	106
VI. NBA-draftikesä 2007	132
VII. Espoon Honka, pelikausi 2007–08. Las Vegasin kesäliiga 2008. Maajoukkuekesä 2008	152
VIII. Virtus Bologna 2008–09. Maajoukkuekesä 2009	189
IX. Virtus Bologna 2009–10	235
X. Virtus Bologna 2010–11. Liettuan EM-kisat 2011	257
XI. Virtus Bologna 2011–12. EM-karsinnat 2012	282
XII. BC Himki 2012–13. EM-kisat 2013	301
XIII. BC Himki 2013–14. MM-kisat 2014	330
XIV. BC Himki 2014–15. EM-kisat 2015	352
XV. BC Himki 2015–16	402
XVI. FC Barcelona 2016–17	420
Epilogi	449
Kirjoittajan jälkisaarna	464
Pieni koripallosanasto	469
Henkilöhakemisto	477

Elokuu 2004

Tapiola

”Again.”

Polviinsa nojaava pyöreäposkinen teinipoika havahtuu valmentajansa ääneen ja ojentautuu vaivalloisesti takaisin seisoma-asentoon. Hän yrittää vetää mahdollisimman syvään henkeä tasatakseen kylkiluidensa väliin survoutuneen kyynänpään aiheuttamaa kipua. Jokainen askel korin alta kolmen pisteen viivan kärkeen tekee kipeää, rintalastan alla polttaa. Tapiolan urheiluhallin parketin pohjoispäädystä kymmenen minuuttia sitten lennellyt kepeä sanailu on vaiennut ja sen tilalle laskeutunut kiusallinen hiljaisuus.

Teinipoika sutaisee etujakauksena vetyperoksidiblondatun kärjen silmiensä edestä ja vilkaisee seuraavaan harjoituskumppaniinsa. Päätyrajalta kolmosviivaa kohti kävelee häntä parikymmentä senttiä pidempi ja lähes kymmenen vuotta vanhempi mies, jonka ladonoven kokoiset hartiat langettavat juniorin mielen laineille pimeään varjon. Tynnyririntainen pääsarjakonkari katsahtaa nuorempaa kollegaansa ja hänen ilmeessään on aavistus anteeksipyyntöä; sorry, kaveri, oot ikävässä tilanteessa, mutta mä en aio antaa sulle mitään ilmaiseksi.

”Vauhtia! Mikä siinä kestää”, ärähtää jugoslaavivalmentaja vihreässä hupparissaan murteisella englannilla ja mutisee jotain painokelvotonta omalla äidinkielellään. Teinipoika

asemoituu vanhemman joukkueoverinsa viereen ja tietää tasan tarkkaan voittavansa nopeudessa sen, minkä voimassa häviää. Tämä harjoitus on kuitenkin kestänyt aivan liian kauan ja vaatinut veronsa. Maitohapot ruoskivat reisiä ja pohkeita, hengenvedot runnovat pistoksina kyljessä. Poika nielee kipunsa ja valmistautuu.

”Valmis?” valmentaja huutaa ja heittää koripallon takarautaan, josta se ponnahtaa kaarella korkealle ilmaan. Harjoituspari ampuu liikkeelle, juoksee vieretysten parin loikan päähän korista ja lukitsee jalkansa parkettiin valmistautukseen irtopallopainiin.

Pojan asema on täydellinen. Hän tietää pallon tippuvan suoraan hänen syliinsä, jos hän saa suljettua kilpakumppaninsa selkensä taakse edes pariaksi sekunniksi ja ponnistaa oikeassa vaiheessa. Mutta juuri kun hän on hyppäämässä laskeutuvaan palloon, vanhempi joukkueoveri kiilaa vasemman jalkansa hänen eteensä, kampeaa lantiollaan juniorin selkensä taakse, hypähtää kevyesti puoli metriä ilmaan ja pamauttaa pallon käsiensä väliin.

Teinipoika painaa hampaansa yhteen lantioon kohdistuneen kolahduksen jälkeen. Kipu säteilee lantiosta yläselkään ja hartioihin. ”Uudestaan!” karjahtaa valmentaja josain pojan katseen ulottumattomissa. Raottaessaan silmiään poika näkee joukkueoverinsa rivissä päätyrajalla kiemurtelemassa vaivaantuneina.

Mutta poika tuntee jo nyt, parin kuukauden jälkeen, valmentajansa. Suuremmalta läksytykseltä välttyäkseen hän kerää itsensä ja hölkkää taas – kymmenettä tai yhdettätoista kertaa peräkkäin, hän on jo seonnut laskuissa – kolmoskaaren kärkeen. Joukkueen kapteeni, lähemmäs 25-vuotias oikeustieteiden opiskelija, yrittää lähestyä valmentajaansa, mutta valmentaja viittoon tämän äkäisesti tiehensä.

Poika vilkaisee taas päätyrajan suuntaan. Yli kaksimetrisen, satakiloinen maajoukkuepelaaja puolipitkässä, vaa-

leassa niskatukassaan kävelee teinipojan vierelle, matoittaa asentoaan ja painaa käsivartensa pojan olkapäälle. Poika vilkaisee valmentajansa suuntaan anovasti, mutta valmentaja ei välitä. Hän heittää pallon korkealle ilmaan, pallo ponnahtaa melkein laakana raudasta sivurajalle. Poika jää askeleen matkalla kaksi jälkeen, kun vaalea jätti sysää hänet syrjään ja laukkaa parketilla poukkoavan pallon perään.

Poika on aikeissa sanoa jotain, mutta nielee kiukkunsa. Päätyrajalla seisovien joukkueovereiden katseet lakaisevat maata. Poika nostaa leukaansa, räpäyttää silmät ammollensa yrittäen estää itkua tulemasta, mutta ensimmäiset kyynleet vyöryvät väkisin silmäkulmista poskipäille. Kohta koutsi huutaa – *ainahan* se huutaa, milloin se olisi mihinkään tyytyväinen – mutta mitä hän voi sille, että on kaksikymmentä senttiä lyhyempi ja kolmekymmentä kiloa köykäisempi kuin kaikki muut?

”Petteri! Ihan ok, mene juomaan. Seuraavat kaksi, kiitos”, valmentaja puuskahtaa murteisella balkaninenglannillaan. Hänen äänessään on epätavallista haparointia. Poika kävelee mielenosoituksellisesti, raskain askelin ja leuka tutisten kohti vaihtopenkkiä, antaa teinitukan valahtaa silmiensä päälle. Silmäkulmiin tarttuneet kyynelkarpalot pyyhkiytyvät käsivarren ihoon, vesihuikka helpottaa poltetta rinnassa.

Sitten tulevat ajatukset.

En mä oo näin paska. Noi on kaikki muut ainakin 18-vuotiaita. Ei tää oo reilua. Sitä paitsi noi on kaikki laitureita ja senttereitä. Ihan varmasti voitan noi vuoden päästä. Ei kukaan muu oo joutunut oleen kymmentä kertaa putkeen. Ihan eri juttu jos saisin levätä välissä.

Harjoite jatkuu. Seuraavat kaksi pelaajaa pystypainivat levypallosta. Valmentaja katsahtaa suojattinsa suuntaan, pieni häivähdys huolta suoran pokerinaaman takana, ja kääntää sitten päänsä takaisin kentälle.

”Okei, kaksi vielä, sitten tauko”, hän lausuu ja raapii kaulaansa sormillaan.

Petteri Koponen tietää koko joukkueen nähneen hänen itkevän. Ajatuskin hävettää ja raivostuttaa häntä. Häntä hävettää olla pikkupoika, itkupilli, vaippahousu aikuisten miesten keskellä.

Harjoite jatkuu. Koponen laskee vesipullon vaihtopenkin taakse, nousee seisomaan ja alkaa kävellä sivurajaa pitkin muun joukkueen luokse. Kaksi pelaajaa ottaa toisistaan mittaa levypallokamppailussa, mutta valmentajan katse kiinnittyy 16-kesäiseen, joka kävelee lonkkaansa aavistuksen ontuen takaisin valkoviherpaitaiseen joukkoon. Vaaleahiukkinen heittäjä Loviisasta kävelee kuopusta vastaan ja nostaa kätensä yläfemmaan. Juniori läpsäisee takaisin voimansa vimmalla niin lujaa kuin kädestä lähtee.

Joitain hetkiä myöhemmin koko joukkue hörppii juomapulloistaan vettä. Jotkut istuvat vaihtopenkeillä, toiset juttelevat keskenään, pari pelaajaa heittelee vapaaheittoja. Joukkueen kapteeni kävelee jälleen valmentajansa luokse.

”Miksi sä pidit Petteriä drillissä noin kauan? Kyllä sä tiesit, ettei sillä ole mitään mahdollisuutta voittaa senttereitä levypallo-drillissä”, kapteeni ihmettelee.

”Hyvä! Minä halusin, että Petteri alkaa itkeä”, valmentaja huudahtaa puoliääneen.

Kapteeni katsoo valmentajaansa kysymysmerkinä.

”En välitä, voittaako hän yksittäisen levypalloharjoituksen. Se on se ja sama. Minä haluan, että hän kasvaa henkisesti vahvaksi.”

Kapteeni katsahtaa toiseen päähän kenttää, jossa Petteri Koponen pelaa jo 1–1-haasteottelua itseään pari vuotta vanhempaa junioria vastaan. Hädin tuskin 180-senttinen Koponen ajaa kymmenen senttiä itseään pidemmän takamiehen ohi, ottaa vartalokontaktin ja upottaa korkeakaarisen heiton levyn kautta sisään.

Valmentaja ei sano sitä ääneen, mutta hän uskoo, että nuorella pojalla on edellytykset varttua ainutlaatuiseksi pelaajaksi. Siksi työn on jatkettava.

I

Laajasalo

Tahvonlahden koulun bussipysäkiltä Helsingin kaupungin Suomensuontien vuokra-asunnoille jää käveltävää runsaat kaksi kilometriä, jos välttämättä tahtoo pysyä autotien vierellä. Kätevämpi vaihtoehto on kävellä Gunillankujan pysäkiltä rivitaloja reunustava tienpätkä sen päätyyn asti ja tepastella metsikön poikki vedettyä puolen kilometrin purusuoraa pitkin.

Tuo polku piiryy Petteri Koposen mieleen hänen varhaisimpina muistoinaan, kaikuina lapsuuden painajaisunista.

Kapean ja synkän korpitaipaleen molemmin puolin kohoavat havupuut, jotka maalaavat maahan pitkiä, pimeitä varjoja. Kaupungin tornitalojen ja purupolun välisellä kais-taleella piileskelevät nistit ja namusedät, metsikön pimeydestä räksyttävät juoppojen irrallaan riehuvat kulkukoirat. Tästä maisemasta H. C. Andersen voisi kirjoittaa synkeän fantasian tai kaksi muistuttaakseen silkohapsia, että yö on pimeä ja täynnä kauhuja.

Eikä Sonja Koponen voisi nauraa makeammin kuullessaan poikansa piilotajunnan lokeroihin taltatusta kuvajaisesta.

”Hyvänen aika, millaisena lapsi voi asiat muistaa”, hän hekottaa.

”Sehän oli leveä ja koko mitaltaan valaistu metsätie. Koko ajan siellä kulki lenkkeilijöitä, koiranulkoiluttajia ja koulu-

laisia. En koskaan Laajasalon vuosinamme kuullut, että siellä olisi tapahtunut mitään vaarallista.”

Itä-Helsingillä on kiistämättä omanlaisensa, paikoin ansaittukin maine, ja yhtä lailla pitää paikkansa, että Koposen talon emäntä muutti itään nelivuotiaan poikansa kanssa 1990-luvun laman syvimmissä notkossa. Tilastollisesti todistettua on sekin, että nimenomaan 1987 ja 1988 syntyneet – Petteri-pojan ikäluokka – kärsivät 1990-luvun alun laman aikana tehdyistä korjausliikkeistä pitkällä aikajännteellä poikkeuksellisen paljon. Silti olisi kaikin puolin harhaanjohtavaa väittää Koposten yhteiselon Itä-Helsingissä olleen mukaelma periamerikkalaisesta ryysyistä rikkauksiin -tarinasta.

Saattoi olla, että poliisipartio jos toinenkin piipahti Gunilantien kivireservaatissa rauhoittelemassa viinapirun riivaimia. Ehkäpä viereisestä puukko-Siwasta lähti kerran jos toisenkin sixpack ja kourallinen sibiliuksia pitkäkyntisten matkaan, mutta kaikki nämä tapaukset olivat vain kaunistusarpia heleän Äiti Helsingin kasvoilla. Jos Sonja Kuposelle Suomensuontien ympäristö oli jotain, se oli idylli; paikka, jota kutsua kodiksi.

”Se ei olisi voinut olla ympäristönä parempi. Aivan upeat uimarannat olivat kivenheiton päässä, kaupungin luistelija jalkapallokentät suoraan oven edessä. Lapselle tuskin on parempaa kasvuympäristöä.”

Sonja Koponen sai Suomensuontien vuokra-asunnon avaimet käteensä Petteri-poikansa nelivuotissyntymäpäivien jälkeen. Utuinen varhaislapsuuden aika oli ohi, ympäröivä maailma alkanut hahmottua yksinhuoltajaäidin ainokaiselle.

”Kehityspsykologian näkökulmasta kouluvuosia edeltävä parin vuoden jakso on kaikkein tärkeintä aikaa lapsen koulunkäynnin kannalta. Petterillä oli se onni, että hän sai yhteisön ympärilleen heti Laajasaloon muutettuumme”, Sonja kiittelee.

”Yhtä tärkeä asia muutto oli minulle. Nykypäivänä neuvoloissa korostetaan jatkuvasti sitä, että vanhemman ei ole hyvä jäädä yksin lapsen kanssa, on uskallettava hakea apua ja vastaanottaa sitä. Vaikka olin yksinhuoltajaäiti, minä en koskaan Laajasalon vuosieni aikana tuntenut olevani yksin.”

Oli osittain sattumankauppaa ja osittain Helsingin kaupungin asunto-osakeyhtiön priorisointityön ansiota, että Koposten naapurustossa Suomensuontielleä asui viiden yksinhuoltajaäidin keskittymä, joista kaikilla oli hoivissaan ensimmäisellä vuosikymmenellään elävä poikalapsi. Jos Sonja Koposen työpäivä maunulalaisessa leikkipuistossa venähti, oli Petteri-pojalla aina samassa taloyhtiössä lämmin tupa, jonne mennä leikkimään. Vastavuoroisesti naapurin koltiaiset kolkuttelivat Koposten oveen tarpeen vaatiessa. Lapset oppivat toisiltaan, ystävyistyivät keskenään, ottivat toisinaan mittaa ja testailivat toistensa kestävyyttä.

”Villii menoahan se oli, niin kuin poikien kanssa tapaa olla. Nahistelut pyrittiin selvittämään heti. Katsottiin, että pojat kohtelevat toisiaan reilusti ja oppivat kunnioittamaan muita ihmisiä. Yhteisö kasvatti yhdessä. Jos Petteri vaikka pyöräili pihalla ilman kypärää, naapuri tarttui sarvista kiinni ja kehotti takaisin kotiin hakemaan kypärän. Fillarointi ei jatkunut ennen kuin kypärä oli päässä.”

Suurimman osan arjestaan ja juhlastaan Sonja ja Petteri Koponen viettivät kaksin. Määrätietoinen äiti oli kasvattanut pojastaan kuuliaisen ja kohteliaan, mutta pilke pikku-Petterin silmäkulmassa kieli oleellisesta; kun aikuisen silmä välttää, on venytettävä rajoja ja testattava pinnaa.

”Petteri on oinas ja minä myös”, Sonja virnuilee. ”Onko siis mikään ihme, jos sarvet iskevät yhteen.”

Jos luontainen uteliaisuus ja vilkkaus olivat pienen Petterin persoonakohtaisia ominaisuuksia, listalle raapustettiin yhtä lailla lukuisia suomalaiselle miehelle tyypillisiä attri-

buutteja. Niistä eritoten jääräpäisyys tuli esiin leikki-ikäisen Petterin käytöksessä ennen kaikkea olemattomana kykynä sietää häviämistä. Kotipihan jalkapallopelissä kärsitty tappio oli itkuraivareiden paikka, äidin pääseminen Tangeriin Afrikan tähti hyppysissään ennen poikaansa puolestaan verinen loukkaus.

”Lautapelin nappulat lensivät kaarella lattialle, kun Petteri suivaantui kokemistaan vääryyksistä. Joka ainut kerta laitoin pojan keräämään itse pelin takaisin laatikkoon, vaikka siihen olisi mennyt koko loppupäivä. Jos hän ei totellut, sitten ei pelattu toista kertaa. Aika monta vuotta poika jaksoi hakata päätään seinään perusasioiden kanssa.”

Mutta jos kykenemättömyys sietää epäonnistumisia oli Petterillä vahva, sisäsyntyinen ominaisuus, oli samaisella ominaisuudella toinen, vieläkin vahvempi puolensa. Koska Petteri vihasi häviämistä ja epäonnistumista niin paljon, hän teki kirjaimellisesti kaikkensa, ettei joutuisi nielemään tappion karvasta sappea toistamiseen.

”Petteri oli kolme- ja puolivuotias, kun hänen kummitänsä Antero vei hänet ensimmäistä kertaa luistelemaan. Koska Anterolla ei ollut Petterille sopivia luistimia, pojalle puettiin niin monta villasukkakerrosta, että Petteri pystyi luistelemaan Anteron eskari-ikäisen Kimmo-pojan luistimilla. Pojan nilkat muljahtelivat hurjan näköisesti, mutta hän ei suostunut tulemaan pois jäältä ennen kuin pysyi luistimilla pystyssä ja osasi potkia itselleen vauhtia.”

Kahta päivää myöhemmin joutui äiti viemään poikansa poliklinikalle tarkastukseen, kun nilkkakipu ei hellittänyt levolla. Lääkäri lähetti leikki-ikäisen kuvauksiin, missä uskomaton totuus paljastui. Poika oli käytännössä maistelutiltajäättä ylisuurilla luistimilla niin kauan, että hänen nilkkaansa oli nirhautunut murtuma.

Samaa härmäläistä jääräpäisyyttä pieni Petteri osoitti opetellessaan pyörällä ajamisen saloihin.

”Petteri ei meinannut pysyä pystyssä ilman apupyöriä, ei sitten millään. Poika eteni aina metrin tai kaksi, sitten haettiin rystysillä tuntumaa asfaltista. Yhdessä vaiheessa Petteri suuttui niin paljon, että heitti pyöränsä jorpakkoon ja vaati, että kävelemme takaisin kotiin”, Sonja muistelee huvittuneena.

Pelastavana enkelinä paikalle saapui naapurin rouva koirineen.

”Rouva osasi vetää oikeasta narusta ja kysyi Petskulta, että mitä jos vietäisiin Pipsa-hauva lenkille. Joitain minuutteja myöhemmin odottelen kotipihalla ja näen, kuinka Petteri pyöräilee kotia kohti Pipsa vierellään ja tavattoman ylpeä ilme kasvoillaan.”

* * *

Ennen kuin kenenkään on mahdollista ymmärtää Petteri Koposta, on hänen ensiksi opittava ymmärtämään Sonja Koposta. Ja jotta kukaan voisi ymmärtää Sonja Koposta, on hänen palattava tämän lapsuuteen, 1960-luvulle ja Helsingin Koskelaan.

Puolitoista vuosikymmentä sotien päättymisen jälkeen Helsinki kasvoi silmissä. Piskuinen ja ahtaaksi rakennettu tehdas- ja satamakaupunki levisi, laajeni ja haukkasi sisuksiinsa lähialueiden kauppaloita ja taajamia yhden toisensa jälkeen.

Helsingin magneettinen keskus oli Rautatientorin seutu, jossa työskenneltiin, käytiin kauppaa ja seurusteltiin kahvikupposen tai pilsnerin ääressä. Herrasväki asui Pitkängsillan eteläpuolella, työläiset Kalliossa. Sotavuosina ja välittömästi niiden jälkeen syntyneet ikäluokat lähtivät aikuisuuteen kasvettuaan liikkeelle köyhiltä ja kurjilta kotiseuduiltaan pääkaupungin sykkeeseen. Kehityskulun johdosta asunnottomuudesta kehkeytyi yksi kasvavan Helsingin suurimmista

ongelmista. Karjalaiset, savolaiset ja pohjalaiset maaltamuuttajat päätyivät pitämään majaansa lämmittämättömiin, vedettömiin parakkikyliin. Asunto Töölön tai Eiran viihtyisien katujen varrella oli heille silkkaa päiväunta – Harju ja Alppilakin olisivat käyneet unelmien täyttymyksestä.

Asuntopulasta paisui sosiaalinen ongelma ilmeisine lieveilmiöineen. Helsingin kaupungin päättäjien oli 1950-luvun lopulla pakko alkaa kehitellä ratkaisuja. Eräs virstanpylväs pystytettiin joulukuussa 1962, jolloin ensimmäiset Helsingin kaupungin rakennuttamat kerrostalot valmistuivat Koskelaan Kunnalliskodintielle. Kun ”Kuntseina” tunnetut kolme korkeaa ja leveää kerrostaloa avautuivat vuokralaisille, muuttui Koskelan parakkireservaatti hetkessä eläväksi lähiöksi. Kuntseihin muutti pelkän yhden vuorokauden aikana yli 2 000 ihmistä, heistä puolet alaikäisiä.

Elettiin aikaa, jolloin työväki uurasti pyöreitä päiviä valtavien teollisuuskoneiden äärellä. Lapset – silloin, kun eivät kuluttaneet kansakoulun penkkiä tai auttaneet vanhempiaan kotiaskareissa – kasvattivat toisensa. Ja selvitäkseen Kuntsin juurella oli lasten kasvatettava itselleen paksu nahka ja terävä pää ja piilotettava heikkoutensa.

”Kuntsi oli sosiaalisesti haastava ympäristö. Ei se ollut mitenkään lapsen kannalta ihanteellinen paikka elää. Kaikenlaista hurjaa tapahtui.”

Virkavalta ja sosiaalityöntekijät olivat tuttuja vieraita Kunnalliskodintielle. Uusi, kasvava stadilaissukupolvi piilotteli tinanapeilta Pirunkallioilla ja lähimetsiköissä. Oli puukkohippaa, koulupudokkaita ja näpistyksiä. Kuntsin jengit muodostuivat 1960-luvulla käsitteeksi.

Talvi- ja jatkosota olivat kansalaisten enemmistöllä yhä tuoreessa muistissa. Samalla tavalla pääkaupungin sykkeessä nostattivat hajalyöntejä viidenkymmenen vuoden takaisen sisällissodan muistot. Tämä näkyi erityisesti siirtyäessä kaupunginosasta toiseen. Matka Sörkasta Krunaan

oli konkreettisesti matka maailmasta toiseen. Monesti aate-
maailmaan vihkeminen oli parhain keino, jolla vanhemmat
onnistuivat pitämään jälkikasvunsa kaidalla polulla. Useim-
miten käsi kädessä aatteen kanssa kulki urheiluharrastus.

”Naapuritalossamme asui Teuvo Kinnunen, koripalloval-
mentaja ja Työväen urheiluliiton (TUL) suurimpiin seuroi-
hin kuuluneen Helsingin Visan pitkäaikainen aktiivi. Kin-
nunen kantoi huolta Kuntsin pihapiirin lapsista ja värväsi
meitä urheiluseuran toimintaan”, Sonja kertoo.

”Teukan vanhin tytär kuului kanssani samaan kaveripii-
riin. Olin kymmenvuotias, kun Teukka kysyi koko pihan
tyttöjengiä mukaansa Visan koristreeneihin Vallilan ala-
asteelle. Sillä tiellä tavallaan ollaan edelleen.”

Harrastamalla seurajoukkueessa saivat juurettomuuden
tunteesta ajoittain kärsineet lähiöiden lapset mahdollisuu-
den tuntea itsensä osaksi suurempaa, laajempaa *internatio-
naalia*, jossa joukko on voimaa ja isommat kantavat pie-
nemmistään huolta. Pallo, keihäs ja nyrkkeilyhanskat pitivät
aikuisuuteen varttuvan stadilaissukupolven päät pystyssä ja
mielet kirkkaina. Vahvat äiti- ja isähahmot seuran päällys-
tössä suhtautuivat valmennettaviinsa kuin omiin lapsiinsa.

”Urheilu pelasti monta lasta, jotka olisivat muuten saatta-
neet lähteä ties mille teille. Yhtä perhettähän me oltiin. Kat-
sottiin toistemme perään, tuettiin ja tsempattiin.”

Samalla kova ympäristö kouli ja vaati. Sonja Koponen kas-
voi aikuisen naisen hartialeveyteen jo toisen vuosikymme-
nensä ensimmäisinä vuosina. Vastustajajoukkueiden val-
mentajat närkästyivät, kun 178-senttinen minityttö asteli
alkulämmittelyyn Visan paidassa. Kinnusen pitikin kantaa
nuoren lupauksensa henkilöllisyystodistusta povitasku-
saan karistaakseen kateellisten epäilykset yli-ikäisen tytön
peluuttamisesta.

Kuntsin muovaamana päämäärätietoisena ja kuvia kumar-
telemattomana nuorena naisena Sonja Koponen oli koto-

naan koripallokentällä. Hänen varhaisina pelivuosinaan vastustajan pitkät pelaajat arastelivat kyynärpäitään korkealla viuhtonutta sentterijyrää, joka vastasi iskuihin iskuilla.

Juniorivuosinaan Sonja Koponen olikin ikäluokkansa kiistattomia huippuja Helsingin alueella. Sentterilupaus sai teini-ikäisenä osakseen harvinaisen kunnianosoituksen, kun TUL nimesi hänet liittojoukkueeseensa pelaamaan keskusta-oikeistolaisen SVUL:n tähtisikermää vastaan. Viimein nuorena aikuisiässä Koponen seurasi oppi-isäänsä Kinnusta Kinaporiin ja debytoi naisten SM-sarjassa toisen perinteikkään työväenseuran, Helsingin Jyryn, väreissä.

Koponen pelasi naisten pääsarjatasolla kolme kautta 1970- ja 80-lukujen taitteessa. Hän nosteli urallaan koreja seitsemän pisteen ottelukohtaisella keskiarvolla ja toimi Jyryssä jenginsä ”poliisina”, jonka tarkoitus oli pakottaa vastustaja ajattelemaan toisenkin kerran ennen korilleajoyritystään.

”Tehtäväni oli pitää vastustaja pois korin alta, viedä levy-pallot ja antaa pitkiä avaussyöttöjä takamiehille. Jos joskus tuli itselle vapaa heittopaikka lähelle koria tai hyökkäyslevypallo käsiin, saatoinkin ratkaista itsekin. Olin sen verran pitkä ja ulottuva, että levypallon hakeminen oli mulle luonnollinen tehtävä.”

Lähiömentaliteetilla varustettujen, kovapintaisten ja yhteen hiileen puhaltaneiden työläisperheen tyttöjen seurana Jyry oli inhottava vastustaja kenelle tahansa. Jyryn koti-luolassa pelattujen matsien jälkeen saivat vuorollaan laskea mustelmia kaikki suomalaisen naiskoriksen huiput aina Lea Hakalasta Terhi Airakseen ja Satu Saarteiseen.

”Parhaimmillamme voitimme kaikkia muita SM-sarjajoukkueita vastaan ekan puoliajan. Sen jälkeen meiltä loppui bensa; nykypäivänä sanottaisiin, että meillä oli kapea rotat-io. Aloitussviisikon väsyttyä jälki oli rumaa. Mutta ensimmäisellä puoliajalla kaikki vastustajat saivat tuta, kuinka hyvin osasimme pelata.”

Koripallouransa aikana Sonja Koponen piipahti myös kauden verran naisten kansallisessa ykkösdivisioonassa, jolloin hän hallitsi kolmen sekunnin aluetta Äänekosken Hui-man sinikeltapaidassa. Helsinkiläissentteri oli pienimuotoinen julkisuuden henkilö piskuisella, koripallohullulla pape-ritehdaspaikkakunnalla Jyväskylän kyljessä.

”Olihan se monella tapaa urani ikimuistoisinta aikaa. Hui-man miehet pelasivat SM-sarjaa ja naistenkin matseihin saattoi ratkaisupeleihin tulla tuhatkunta katsojaa. Minuthan hankittiin sinne varta vasten korisjoukkueen vahvistukseksi, mikä oli vielä siihen maailmanaikaan harvinaisempaa.”

Tallennusvälineet olivat 1970- ja 80-luvulla alkukantaisia ja kalliita, eikä kyseisten vuosikymmenten pääsarjaot-teleista ole jäänyt kuin korkeintaan yksittäisiä minuutteja jälkipolvien ihailtavaksi. Meidän on siis uskottava aikalais-todistuksiin, joiden perusteella Sonja Koponen oli kova-pintainen Kuntsin friidu, joka ei empinyt antaa välitöntä palautetta tuomareille, vastustajille tai joukkueovereille, jos pelitapahtumat eivät edenneet hänen haluamallaan tavalla.

”Oinas mikä oinas”, Sonja Koponen naurahtaa ja iskee sil-mää.

”Minkäs minä sille voin, jos joukkuekaverit eivät saa mun täydellisiä koko kentän ässäsyöttöjä kiinni. Oma vikansa.”

* * *

Kuntsin kolhoosissa Sonja Koponen oli ehtinyt todistaa inhi-millisen elämän nurjaa puolta ja katsahnut siihen ammot-tavaan kuiluun, mitä yhteiskunnalla oli tarjota sen tuki-verkkojen ulkopuolelle tippuneille. Niinpä huhtikuun 1988 kolmannestatoista päivästä lähtien, jolloin Petteri Johan-nes Koponen parahti ensimmäistä kertaa itkuun Helsingin Naistenklinikalla, hänen äitinsä otti tehtäväkseen kasvattaa

pojastaan vastuuntuntoisen, työteliään ja muut ihmiset huomioon ottavan nuorukaisen.

Petterin synnyttyä oli Sonja Koponen kolmenkymmenen, työelämässä ja pelivuotensa jo taakse jättänyt, mutta aina töistä päästyään hän maksoi kiitollisuudenvelkaansa lajille Helsingin Kiri-60:n juniorivalmentajana. Ja tätä maisemaa – palloa parkettiin piekseviä peruskouluikäisiä poikia ja tyttöjä – sai Petteri Koponen tarkastella polven korkeudelta varhaisimman muistinkantamansa takaa.

”En olisi yhtään halunnut olla siellä. Roikuin äidin kädessä ja olin ihan, että äiti, mennään jo kotiin”, Petteri hymyilee muistelllessaan ensikosketustaan koripalloon.

Poika oli itsepintainen, mutta äiti piti päänsä. Äidillä oli paitsi vahva tahto maksaa takaisin omille kasvattajilleen myös vuosikymmenten seura-aktiivin perspektiivi nuorista, jotka kaipasivat aikuista saattajaksi elämänpolulle.

”Perjantaisin kokoonnuttiin Kisakeskukseen. Meillä oli hirveän kiva porukka poikia ja tyttöjä, jotka leikkivät ja juoksivat, touhusivat ja tsemppasivat toisiaan. Siellä oli lapsia ihan tavallisista ydinperheistä ja toisaalta lapsia, joilla ei välttämättä aina ollut vanhempia saatavilla, kun heitä olisi eniten kaivattu. Joukossa oli useampikin myöhempien vuosien pääsarjapelaaja”, taustoittaa Sonja Koponen.

Koripalloilevien äitien ja isien lapset kirmasivat Kisakeskuksen katsomoissa ja portailla, ja aina silmien välttäässä hyppivät ylätasanteen patjoilla ja trampoliineilla. Välillä kolhuihin riitti puhallus ja halaus, toisinaan tarvittiin teippiä tai tukisidettä. Kouluikäiset kastautuivat lajin saloihin parketin tasalla, muutamaa vuotta myöhemmin syntyneet juoksivat hippaa ja kolistelivat päitään yhteen.

”Petteri ei koskaan unohda mainita, miten tylsää sillä oli äidin vetämissä koristreeneissä. Vähemmän hän on tuonut esille sitä, miten monta elinikäistä kaveria hän treeneissä sai. Ainahan poika jaksoi aikansa huutaa, että lähdetään äiti

kotiin, mutta seuraavassa silmänräpäyksessä se jo viiletti kaverien perässä”, Sonja kertoo vesansa sopeutumisesta koripalloympyröihin.

”Olisikohan Petteri ollut neljän vanha, kun hän tuli ensimmäistä kertaa mukaan treenaamaan. Me muiden valmentajien kanssa vasta katseltiin ympärillemme ja pohdittiin, minkälaisia harjoituksia vedetään, kun katonrajasta kuuluu: ’ÄITII!’ Petteri oli näppäränä poikana kiipeillyt köyttä pitkin kattoon asti ja meille tuli hirveä hätä, että miten me saadaan poika alas, kun alla ei ollut minkäänlaisia patjoja tai pehmusteita. No, pysyihän vilperti lopulta yhtenä kapaleena.”

Ikiliikkujamainen poika testaili äitinsä pinnan kestävyyttä harva se perjantai Kiri-60:n harjoituksissa. Hän oli itse sitä liian nuori tiedostamaan, mutta hänen äitinsä teki muutamien suotuisien yhteensattumien myötä poikansa lapsuusvuosia koskevan kauaskantoisen päätöksen. Sonja Koponen oli pohtinut siskonsa kanssa, että Petteri olisi oppivelvollisuusiän alkaessa parasta lähettää opin saunaan Meilahden englantilaiseen kouluun, mutta kohtalo päätti toisin.

”Vetämäni korisvuorot Kiri-60:lle olivat sanalla sanoen värikkäitä. Yleensä treenit alkoivat sillä, että kävelin keskiympyrään ja vihelsin pilliin. Sitten alkoi muutamien minuuttien odotus, että kentällä juosseet lapset rauhoittuisivat ja tulisivat luokseni”, Sonja kertoo.

”Treeneissä oli kuitenkin joka perjantai kaksi tyttöä, jotka ainut kerta pilliin vihelletäessä ottivat pallot kainaloon, kävelivät luokseni ja alkoivat tapittaa minua odottaen ohjeita. Muistan miettineeni joka kerta, miksi juuri nämä kaksi käyttäytyvät niin eri tavalla kuin muut. Lopulta tajusin kysyä, missä he käyvät koulua. He kertoivat olevansa Kaarelan Suomalais-venäläisen koulun oppilaita.”

Tehtyään oman aikansa taustatyötä Sonja vakuuttui Helsingin Suomalais-venäläisen koulun opetussuunnitelmasta.

Koulu mainosti keskittyvänsä kokonaisvaltaiseen opetukseen ja painottavansa koulumenestyksen lisäksi käytöstapoja, kohteliaisuutta ja kurinalaisuutta. Viimeisen sinettinsä Petterin kouluvalinta sai, kun tasavallan presidentti Mauno Koiviston rouva Tellervo Koivisto nimettiin Suomalais-venäläisen koulun yhteydessä toimivan päiväkotikielikeskuksen kummiksi.

”Siirsin Petterin lyhyen odotusajan jälkeen Siilitien päiväkodista Kalinkaan. Siellä poika oppi venäjän kielen alkeet huomaamattaan leikin ja laulun ohessa”, jatkaa Sonja muisteloaan.

”Esikouluun siirtyminen oli oma taistelunsa. Koulu ymmärrettävistä syistä tahtoi antaa ’vanhoille’ kalinkalaisille etuoikeuden jatkaa saman talon eskariin, eikä Petterin venäjän kieli ollut viisivuotiaana vielä kummoista. Lopulta koulun esiopetuksen henkilökunta päätyi ajattelemaan, että koulumuotoinen eskari Kalinkassa olisi paras mahdollinen totutteluympäristö pojanviikarille, jolla on vaikeuksia pitää pyllään penkissä.”

Sonja Koponen myös myhäili tyytyväisyyttään havaittuaan, että Suomalais-venäläisen koulun kuri ei ollut pelkkä myytti. Vastineeksi kurinalaisuudestaan ja tekemästään työstä oppilaat saivat myös ensiluokkaista huolenpitoa. Oman suojelijansa Petteri löysi esikoulunopettajastaan, Ludmila Taarista.

”Petterillä oli todella pahoja ongelmia venäjän kielen kanssa. Kerrotaan, että venäjässä on seitsemän erilaista ässää, ja Petterillä nämä ässät menivät iloisesti sekaisin niin, että muilla oppilailla ja henkilökunnalla oli vaikeuksia ymmärtää hänen puhettaan”, Sonja paljastaa.

”Taari ehdotti omasta aloitteestaan antavansa Petterille yksityisopetusta venäjän kielen kanssa kaksi kertaa puoli tuntia joka viikko. Koska en itse osannut sanaakaan venäjää, Ludmilan tuki oli Petterille valtavan tärkeää.”

Pojan ja opettajan välille muodostui vahva luottamusside. Hiljalleen syksyn aikana Petterin venäjän kieli alkoi soljua.

Petteri Koponen on Suomi-koriksen kiintotähti. Henkilökuva vetää yhteen ”Petskun” värikkäät vaiheet Malmin palloiluhallilta kansainvälisille koripallo- kentille ja Susijengin luottomieheksi.

Vuoden 2007 NBA-varaus, Eurocupin mestari, kaksinkertainen Suomen mestari. Seitsenkertainen Suomen vuoden koripalloilija ja miesten koripallomaajoukkueen Susijengin monivuotinen kulkumakivi.

Suomalaisilla koripallokentillä Petteri Koposen ura hakee vertaistaan. Silti hänen henkilöhistoriansa vaiheet ovat suurelle yleisölle vielä pitkälti hämärän peitossa.

Värikäs ja yksityiskohtainen henkilökuva sukeltaa kertaheitolla syvään päähän. Kirja kuljettaa lukijansa Koposen matkassa Malmin palloiluhallin parketilta maajoukkueen parrasvaloihin ja NBA:n varaustilaisuudesta Bolognan ja Himkin eurokenttien kautta legendaariseen FC Barcelonaan.

MARKKO TAINA

Hippo Taatila on Susijengin pitkäaikainen tiedottaja, joka isännöi vuosina 2015–16 suosittua Koripalloelämää-blogia. Yhdessä Mika Wickströmin kanssa hän on taltioinut Susijengin tarinan kirjaksi *Susijengi – Pohjolan perukoilta Euroopan huipulle*. Aiemmalla kirjallisella urallaan Taatila on kirjoittanut myös mm. romaanin vanhemmuuden mustasta aukosta ja kronikoinut rockyhtye YUP:n historian koviin kansiin.

www.tammi.fi

99.1

ISBN 978-951-31-9390-4